

ВІКОВА СТРУКТУРА ДУБОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ

*Іванюк Т. М., асистент,
Іванюк І. Д., к.с.-г.н., доцент*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Вікова структура лісового фонду є одним із актуальних показників при оцінці лісових ресурсів. Вона дає інформацію про площу лісів у межах вікових груп та їх запаси, які можуть формувати прогностичну оцінку лісокористування на близьку і далеку перспективу.

Вік деревостану - це головний показник, яким користуються під час призначення більшості лісогосподарських заходів у насадженнях. Майже для всіх деревних порід, які зростають на Поліссі встановлені 10-річні класи віку [2]. Вікова структура деревостанів впливає на величину приросту дерев та можливий розмір користування деревиною.

Оптимальним для нормального ведення лісового господарства й експлуатації лісу є рівномірний розподіл насаджень за класами віку. У рубку головного користування відводять насадження, базуючись на технічній стиглості цільових сортиментів, відповідно до оптимальних віків рубок у лісах України, затверджених Держкомлісом України [2,3].

Особливістю складу лісів України за віком є переважання середньовікових і молодняків (76%) і відносно невелика площа пристигаючих (13%), стиглих і перестиглих (11%) деревостанів [1].

Об'єкти та методика досліджень. Об'єктами досліджень виступали сучасний стан та процеси, які відбуваються у лісовому фонді насаджень дуба звичайного природного та штучного походження та ефективність використання лісорослинного потенціалу.

Методами досліджень були загальноприйняті у лісівництві методики оцінки стану лісів, методи порівняльної екології.

Результати досліджень. На Поліссі дубові насадження представлені декількома видами, а саме, аборигенним - дубом звичайним, дубом скельним, та інтродуцентом - дубом червоним. Найбільше господарське значення та найбільші площі на Житомирщині має дуб звичайний.

Насадження дуба звичайного у регіоні займають 123386,5 га, що становить 97,55 % площ дубняків, а запас - 97,93 % загального запасу дубових деревостанів. Наші

дослідження були направлені саме на вивчення дуба звичайного, як основної складової лісових екосистем дубових деревостанів регіону.

Вікова структура насаджень дуба звичайного доволі нерівномірна та не є оптимальною. Найбільші площі дуба зосереджені у середньовіковій групі віку – 25,8 %, найменші у пристигаючій – 8,5 %. Насаджень I класу віку нараховується 17,0 %, II класу – 13,2 %. Стиглі та перестійні насадження дуба займають у загальній структурі вкритих лісом площ 35,5 % (табл.1). Такі дані свідчать про певні резерви щодо можливості збільшення рубок стиглого лісу.

Таблиця 1

Розподіл площ насаджень дуба звичайного у загальній віковій структурі лісового фонду (за даними матеріалів лісовпорядкування).

Група віку	Всього вкритих лісом, га / %	В т. ч. дуб, га / %	Частка дуба у вкритих лісом площах, %
Молодняки I класу віку	51294,5	8727,1	17,0
	7,8	7,1	
Молодняки II класу віку	70364,0	9295,4	13,2
	10,7	7,5	
Середньовікові	307543,7	79366,1	25,8
	46,8	64,4	
Пристигаючі	125606,8	10636,3	8,5
	19,1	8,6	
Стиглі	95038,7	13713,8	14,4
	14,4	11,1	
Перестійні	7811,4	1647,8	21,1
	1,2	1,3	
Разом	657659,1	123386,5	18,8
	100,0	100,0	

За період з 1996 по 2008 рр. у віковій структурі дубових насаджень регіону досліджень пройшли зміни у бік зростання площ середньовікових деревостанів та зменшення площ молодняків (табл.2).

Таблиця 2

Динаміка площ насаджень дуба звичайного за групами віку

Група віку	Площа, га		Різниця +, -
	станом на 1.01.1996 р	станом на 1.01.2008	
Молодняки I класу	11274,0	8727,1	- 2546,9
Молодняки II класу	24065,7	9295,4	- 14770,3
Середньовікові у т.ч. включені до розрахунку	64373,4	79366,1	+14992,7
	17273,7	30855,1	+ 13581,4
Пристигаючі	9743,6	10636,3	+ 892,7
Стиглі	14542,9	13713,8	- 829,1
Перестійні	1052,9	1647,8	+ 594,9
Усього	125052,5	123386,5	- 1666,0

Так, площі молодняків I класу віку зменшились на 2546,9 га, II класу віку - на 14770,3 га (з 24065,7 га до 9295,4 га). Разом з тим, збільшились площі середньовікових насаджень дуба звичайного на 14992,7 га, у тому числі на 13581,4 га зросли площі

середньовікових деревостанів, включених лісовпорядкуванням до розрахунку головних рубок. Зменшились площі стиглих дубняків на 829,1 га, а пристигаючих та перестійних збільшилися відповідно на 892,7 га та 594,9 га. Протягом 12-ти річного періоду загальна площа насаджень дуба звичайного зменшилась до 123386,5 га, тобто на 1666,0 га, що становить 1,3 %.

Висновки. Існуючий розподіл вкритих лісом площ вказує на нерівномірний та далекий від оптимального рівня поділ вікових груп деревостанів. Стиглих деревостанів дуба нараховується лише 11,1 %, а пристигаючих 8,6 %, що говорить про зменшення можливостей заготівлі стиглої деревини у наступні 10-20 років. Разом з цим, значний відсоток середньовікових деревостанів дуба (64,4 %) у наступні періоди дозволить різко збільшити можливості заготівлі деревини, що у свою чергу викличе значне навантаження при лісовідновленні та не дозволить сформувати близький до оптимального розподіл лісостанів за віковими групами.

Джерела використаної інформації

1. Генсірук С.А. Ліси України / Генсірук С.А. Наук. Тов. ім. Шевченка, Укр. Держ. Лісотехнічний ун-т. – Львів, 2002. – 496 с.
2. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии / Под ред. А.З.Швиденко и др. – К.: Урожай, 1987. – 560с.
3. Українська енциклопедія лісівництва. – Львів:НАН України. – Т. 1.,1999. – 463с.